



European Electoral Studies

VOLUME: 3
ISSUE: 1

Parlamentní volby v Srbsku v roce 2007 (Parliamentary Elections in Serbia 2007)

Adéla Pešková (143895@mail.muni.cz)

Abstract:

The article deals with the election to the Serbian parliament held in January 2007. The article describes the electoral system and analyses the election results. The results of the elections are compared with the results of the parliamentary elections in 2003. Attention is also paid to the differences in the territorial support of the main political parties.

Keywords:

Serbia, electoral system, parliamentary elections, political parties.

1. Úvod

V období očekávání zveřejnění plánu zmocněnce OSN pro vyjednávání o dalším statusu Kosova Maartiho Ahtisaariho se v Srbsku dne 21. ledna 2007 uskutečnily parlamentní volby. Jejich výsledky ukázaly, že se postoje srbské voličské základny od posledních voleb v roce 2003 prakticky téměř nezměnily.

Srbská stranická scéna představuje, bezmála od rozpadu „Titovy Jugoslávie“, nesmírně zajímavou arénu, ve které nedošlo k takové míře konsolidace, aby bylo možno tvrdit, jakým způsobem se bude vyvíjet mechanismus a logika fungování srbského stranického systému do budoucna.

Ambicí předkládaného článku není zasáhnout do výše naznačené diskuse, ale předložit deskripci parlamentních výsledků srbských voleb a jejich srovnání s výsledky voleb v roce 2003, včetně analýzy teritoriální podpory srbských politických stran na regionální a oblastní úrovni. Z důvodu ucelenosti textu se první kapitola ve stručnosti věnuje stávajícímu srbskému volebnímu systému a jeho účinkům na stranický systém země. Závěr nabízí stručné resumé.

2. Volební systém Srbska

Do unikamerálního srbského Národního shromáždění se volí na základě listinného poměrného volebního systému v jednom obvodě tvořeném celým územím Srbska. Vstup politické strany do parlamentu podmiňuje dosažení povinné celostátní 5% klauzule, k distribuci 250 mandátů se využívá d'Hondtův dělitel (Law on the Elections of Representatives).

Nová změna volebního zákona se dotkla nastavení volební klauzule pro politické strany a koalice reprezentující národnostní menšiny, jež zajišťuje vstup těchto stran do parlamentu i v případě, že nepřekročí pětiprocentní census (srov. Preliminary Report on the Elections 2007; Republic of Serbia Parliamentary Elections 2007: 3). V praxi tedy v loňských volbách poprvé kandidovaly politické strany zastupující národnostní menšiny, které zároveň získaly možnost podílet se na distribuci poslaneckých mandátů.

Volební systém ve svém účinku, resp. díky nastavení celonárodní volební klauzule, nahrává spíše větším stranám, naopak menší, regionální či oblastní strany s koncentrovanou podporou ztrácí. Systém prakticky znemožňuje úspěch samostatné kandidatury doposud (nad)reprezentovaných malých regionálních stran, s výjimkou stran reprezentujících národnostní menšiny, a marginalizuje vliv rozdílů v síle stran působících celostátně na míru jejich nadreprezentace (Šedo 2006: 211).

3. Výsledky voleb do Národního shromáždění

Srovnáme-li výsledky loňských parlamentních voleb do srbského Národního shromáždění s výsledky voleb konaných v roce 2003, lze naznat, že lednové volby ve svém výsledku nepřinesly zásadnějších rozdílů a potvrdily předchozí tendence. Celkově kandidovalo dvacet politických stran a koalic, z nichž celonárodní 5% klauzuli překročilo šest stran a poprvé parlamentní zastoupení získaly strany reprezentující národnostní menšiny – Svaz vojvodinských Maďarů, Koalice pro Sandžak, Koalice Albánců Prešovské doliny, Unie Romů Srbska a Romská strana (podrobněji viz Tabulka 1).

Tabulka 1. Výsledky voleb a distribuce mandátů v roce 2007

Politická strana	Zisk hlasů	Zisk mandátů
Srbská radikální strana	28,59%	81
Demokratická strana	22,71%	64
Demokratická strana Srbska - Nové Srbsko	16,55%	47
G17 Plus	6,82%	19
Socialistická strana Srbska	5,64%	16
Liberálně demokratická strana – GSS – SDU-LSV	5,31%	15
Srbské hnutí obnovy	3,33%	0
Strana sjednocených důchodců Srbska a Sociální demokratická strana	3,11%	0
Srbské hnutí síly	1,75%	0
Svaz vojvodinských Maďarů	1,3%	3
Koalice pro Sandžak	0,84%	2
Unie Romů Srbska	0,42%	1
Koalice Albánců Prešovské doliny	0,42%	1
Branko Pavlović	0,39%	0
Romská strana	0,36%	1
Koalice „Maďarská unie“	0,32%	0
Koalice „Vojvodinské strany“	0,18%	0
Demokratické společenství Srbska	0,13%	0
Sociální demokracie	0,12%	0
Reformistická strana	0,05%	0

Zdroj: Republika Srbija, Republička izborna komisija

V lednových volbách opětovně zvítězila extremistická Srbská radikální strana (SRS) se ziskem 28,59 % hlasů a 81 mandátů. Tato politická strana společně s postmiloševićovskou Socialistickou stranou Srbska ztělesňuje na místní politické scéně tzv.

radikální blok, jenž ve volbách získal téměř třetinu hlasů srovnatelnou s výsledkem dosaženým v předchozích volbách, který zřejmě představuje maximum tohoto bloku (Štěpánek 2007).

Druhou celostátně nejsilnější stranou se stala ziskem 22,71 % hlasů a 64 poslaneckých mandátů Demokratická strana (DS) vedená současným srbským prezidentem Borisem Tadićem, která posílila o více než 10 % hlasů a 27 mandátů. Na tomto se velkou měrou podepsal výsledek vládní Demokratické strany Srbska (DSS) zejména ztrátou přízně jejich liberálněji orientovaných voličů (podrobněji viz níže), v konkrétních číslech ztratila přes 1 % hlasů a 6 mandátů. Volební propad se dotkl i dalších dvou politických stran, a to strany G 17 Plus, resp. Socialistické strany Srbska, která obdržela 6,82 % hlasů, resp. 5,64 % hlasů, a 19, resp. 16, mandátů. Ve srovnání s předcházejícími volbami parlamentní zastoupení nezískalo Srbské hnutí obnovy bývalého ministra zahraničních věcí Vuka Draškoviće, na druhou stranu na půdu parlamentu vstoupili noví aktéři – výše uvedené strany národnostních menšin a Liberálně demokratická strana (LDS) se ziskem 5,31 % hlasů a 15 mandátů.

I přesto, že se vítězem voleb stala Srbská radikální strana a spolu se socialistickou stranou získala cca třetinu hlasů, nízký koaliční potenciál radikálního bloku ve svém výsledku vedl k sestavení vlády stran tzv. demokratického bloku – DS, koalice DSS/NS, strana G17 Plus a LDS podporované stranami národnostních menšin.

4. Teritoriální podpora srbských politických stran

Podíváme-li se na úspěšnost politických stran na úrovni regionů – Vojvodiny, Centrálního Srbska a Kosova, lze konstatovat jednoznačnou dominanci Srbské radikální strany v prvních dvou zmiňovaných regionech a Demokratické strany Srbska na Kosovu, tradiční volební baště radikální a socialistické strany. Tento obrat lze přisuzovat zejména Koštunicově kosovské rétorice, která přinesla straně podporu a hlasy té části voličů, kteří dříve tradičně sympatizovali s politickými stranami radikálního bloku, a zároveň ji připravila o přízeň části liberálněji orientovaných voličů zejména ve prospěch DS (Štěpánek 2007).

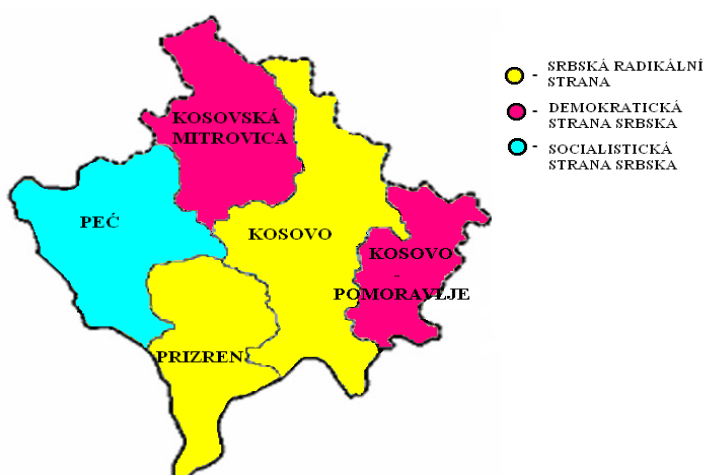
Podpora jednotlivých politických stran, které na základě volebních výsledků získaly parlamentní zastoupení, se liší nejen na regionální, ale i oblastní úrovni. Nelze jednoznačně konstatovat, že pořadí politických stran v jednotlivých regionech kopírovalo celostátní výsledky. Sestupujeme-li z regionální úrovně na oblastní úroveň, výsledky získávají přesnější vypovídací hodnotu.

4.1. Kosovo¹

V celoregionálním měřítku na Kosovu zvítězila DSS, a to zejména svými vyrovnanými volebními zisky ve všech oblastech. Ačkoliv při pohledu na mapu oblastní podpory politických stran (viz Mapa I.) nelze jednoznačně dedukovat vítězství této strany, vzhledem k nižším ziskům Srbské radikální strany v oblastech Kosovská Mitrovica a Peć a celkově vyrovnaným výsledkům radikálů a DSS v jednotlivých oblastech regionu ve výsledku dominovala Koštunicova strana.

Tradičně dosáhla nemalé podpory i socialistická strana, zejména v oblasti Peć a Kosovo, její výsledky v ostatních oblastech regionu se pohybovaly pod 10 % získaných hlasů. Marginální podporu v jednotlivých oblastech získali LDS a strana G17 Plus, jejichž zisky nepřesáhly pětiprocentní celostátní census.

Mapa 1. Oblastní podpora srbských politických stran na Kosovu



Zdroj: vlastní mapa dle dat na http://www.rik.parlament.sr.gov.yu/latinica/propisi_frames.htm.

4.2. Vojvodina

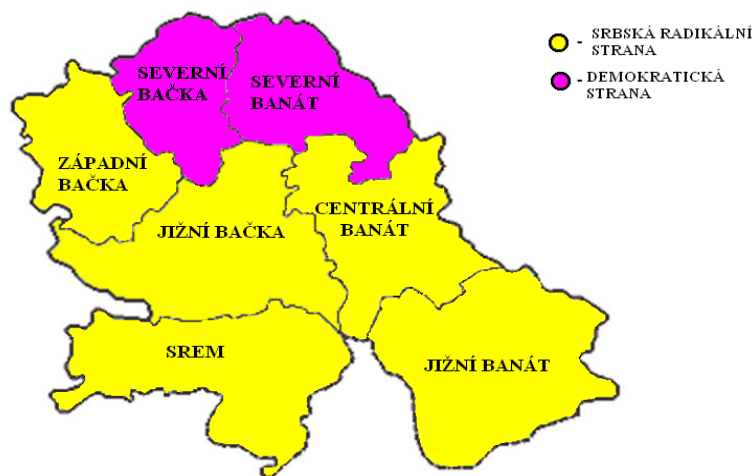
Severně položený region Vojvodina koncentruje početnou maďarskou menšinu, jejíž nejvýznamnější reprezentant z řad politických stran, Svaz vojvodinských Maďarů v čele s Józsefem Kászou, tradičně získává nejvyšší podporu v Severním Banátu a Severní Bačce, tedy v oblastech bezprostředně sousedících s Maďarskem, a částečně v Centrálním Banátu.

¹ Při pohledu na volební výsledky v tomto regionu je nezbytné zohlednit skutečnost, že většinu elektorátu tvoří nealbánské obyvatelstvo, neboť kosovští Albánci celorepublikové volby tradičně bojkotují.

Celoregionálně, s výjimkou Severní Bačky a Severního Banátu, ve kterých uspěla Demokratická strana, dominovala Srbská radikální strana, která dosáhla nejvyšších zisků ve všech ostatních oblastech Vojvodiny (viz Mapa II.).

Podíváme-li se na podporu zbylých politických stran regionu, ve srovnání s výsledky dosaženými na Kosovu, lze konstatovat jednoznačné posílení jak LDS, tak strany G 17 Plus, a naopak volební ztrátu DSS a socialistické strany.

Mapa 2. Oblastní podpora srbských politických stran ve Vojvodině



Zdroj: vlastní mapa dle dat na http://www.rik.parlament.sr.gov.yu/latinica/propisi_frames.htm.

4.3. Centrální Srbsko

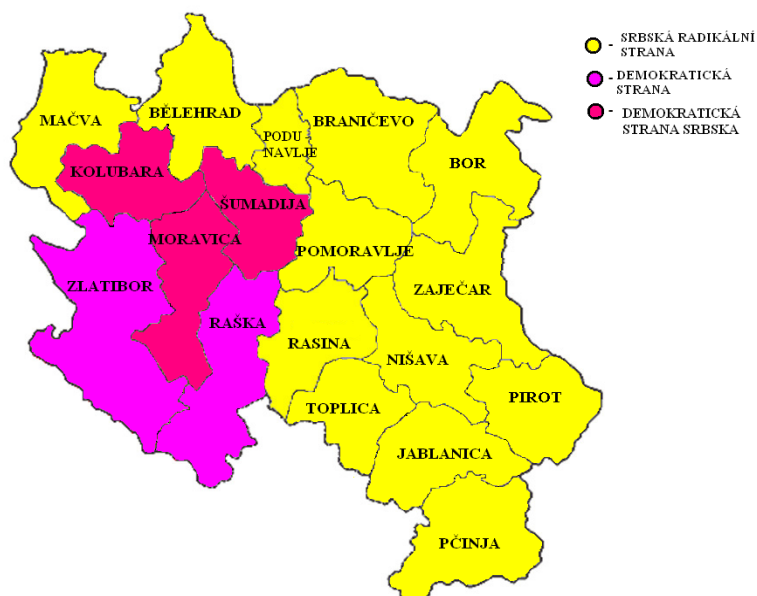
Výsledky tří nejsilnějších politických stran – Srbské radikální strany, DS a DSS, v Centrálním Srbsku lze ve většině oblastí označit za vyrovnané. Při pohledu na mapu volební podpory (viz Mapa III.) lze konstatovat dominanci radikální strany ve většině oblastí regionu. Demokratická strana uspěla ve dvou oblastech – jmenovitě ve Zlatiboru a Rašce, a DSS zvítězila ve třech sousedících oblastech na západu regionu – Kolubaře, Šumadiji a Moravici.

Velice solidní podporu v tomto regionu obecně obdržela strana G17 Plus, naopak liberální strana ve srovnání s podporou získanou ve Vojvodině ztrácí.

V otázce teritoriální podpory politických stran nelze opomenout politické strany reprezentující zájmy národnostních menšin, konkrétně sandžacké koalice dr. Sulejmana Ugljanina a Koalice Albánců Prešovské doliny pod vedením Riza Halimi. Společným znakem obou stran jsou solidní volební výsledky na územích s vysokou koncentrací bosňácké, resp.

albánské, menšiny. Strana reprezentující albánské zájmy tradičně získává nejvyšší podporu v oblasti Pčinja a na jihu oblasti Jablanica, avšak v rámci těchto oblastí se její výsledky diametrálně liší. Například v oblasti Pčinja dosáhla strana ve městě Preševo výsledku 83,17 % hlasů, naopak ve městech Vladičin Han a Surdulica strana obdržela 0,05 % hlasů (Opštine srbija rezultati 2007). Koalice pro Sandžak získala největší podporu na jihu oblastí Zlatibor a Raška, v místech s nejvyšší koncentrací bosňácké menšiny v Srbsku.

Mapa 3. Oblastní podpora srbských politických stran v Centrálním Srbsku



Zdroj: vlastní mapa dle dat na http://www.rik.parlament.sr.gov.yu/latinica/propisi_frames.htm.

5. Závěr

Ve srovnání s parlamentními volbami 2003 loňské volby do Národního shromáždění nepřinesly zásadnější změny ve voličské podpoře politických stran. Politické strany reprezentující národnostní menšiny nenarušily stranickou konfiguraci zejména díky jejich marginálnímu parlamentnímu zastoupení. Trend stabilně vysoké voličské podpory radikálního bloku, resp. Srbské radikální strany, napříč republikou zůstal zachován. Procento, které tento blok získává, je i ve srovnání s okolními exjugoslávskými republikami neúměrně vysoké. V rámci poměrně nekonsistentního srbského tzv. demokratického bloku došlo k přeskupení sil a namísto DSS si volební vítězství s převahou odnesla Demokratická strana. V rámci tohoto bloku je nutné upozornit na dva nejsilnější články – DS a DSS, resp. jejich vzájemné animozity a rozpory, které do budoucna mohou ohrozit či minimálně zkomplikovat kooperaci v rámci vládní koalice.

Seznam pramenů a literatury

- CeSID, Centre for free elections and democracy, on-line <http://www.cesid.org/eng/index.jsp>.
- Izveštaj o rezultatima izbora za narodne poslanike u Narodnoj skupštini Republike Srbije održanih 21. januara 2007. godine, on-line text http://www.rik.parlament.sr.gov.yu/latinica/propisi_frames.htm.
- Kubát, Michal a kol. (2004): Politické a ústavní systémy zemí středovýchodní Evropy, Praha, Eurolex Bohemia.
- Law on the elections of representatives, on-line text http://www.rik.parlament.sr.gov.yu/engleski/propisi_frames.htm.
- Opštine srbija rezultati 2007, on-line http://www.cesid.org/eng/rezultati/sr_jan_2007/img/opstine_srbija-rezultati_107.xls.
- OSCE/ODIHR, Election Observation Mission, Republic of Serbia Parliamentary Elections (2007), on-line text http://www.osce.org/documents/odihr/2007/01/22945_en.pdf.
- Parliamentary Elections in Serbia, January 2007, Final estimate, on-line http://www.cesid.org/eng/rezultati/sr_jan_2007/index.jsp.
- Preliminary Report on the Elections (2007), on-line text http://www.cesid.org/eng/rezultati/sr_jan_2007/izvestaj.jsp.
- Republika Srbija, Republička izborna komisija, on-line http://www.rik.parlament.sr.gov.yu/index_1.htm.
- Šedo, Jakub (2006): Volební systémy postkomunistických zemí, disertační práce, Brno, Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity.
- Štěpánek, V. (2007): Bludné kruhy srbské politické scény, on-line text <http://www.navychod.cz/?req=article&id=491>.
- Vlada Republike Srbije, on-line http://www.srbija.sr.gov.yu/?change_lang=cr.